

FAN, TA'LIM VA AMALIYOT INTEGRATSIYASI

ISSN: 2181-1776(E) | SJIF 2023: 6.907

Eshbekova Zebo
Abduaxatovna

*Samarqand shahar 42-umumta'lim maktab
boshlang'ich sinf o'qituvchisi
pochta: Eshbekovazebo2@gmail.com telefon: 998932253962*

O'QUVCHILARNI FANGA BO'LGAN QIZIQISHLARINI OSHIRISHDA O'QITUVCHINING O'RNI

Annotatsiya: Maqolada o'quvchilarni fanga bo'lgan qiziqishlarini oshirishda o'qituvchining o'rnini, o'qituvchi shaxsiga qo'yiladigan muhim talablar haqida fikr yuritilgan.

Kalit so'zlar: O'qituvchi, o'quvchi, shaxsiy va ijtimoiy sifatlar, fazilatlar.

Inson kamolotida ilm egallash, dunyoqarashni to'g'ri shakllantirish, aqliy rivojlanish, jamiyat taraqqiyotiga o'z hissasini qo'shish ulug' fazilatlardan hisoblanadi.

Xo'sh, yosh avlodning ana shunday ulug' fazilatlarini to'g'ri shakllantirishda o'qituvchining o'rnini qanday?

Bolani har tamonlama rivojlangan, barkamol shaxs qilib tarbiyalash uchun o'qituvchidan haqiqiy pedagogik odob va pedagogik mahorat, shaxsiy ijtimoiy sifatlar talab qilinadi. Ana shu sifatlarga ega bo'lgan o'qituvchigina o'quvchiga qanday muomalada bo'lishni, o'rganilishi lozim bo'lgan bilimni tadbiiq etishning turli usullarini yaxshi biladi, odob-axloq qoidalarini, shaxsiy, milliy va umuminsoniy qadriyatlarni to'g'ri singdira oladi. Barchamizga ayonki, kerakli bilimni o'z vaqtida o'zlashtirgan, odobli va tarbiyali, shaxsiy, milliy, umuminsoniy qadriyatlarni to'g'ri angelay olgan, ma'naviy dunyosi sog'lom o'quvchigina komil inson bo'la oladi.

Hozirgi zamon o'qituvchisining asosiy fazilatlarini o'z kasbiga sadoqatligi, e'tiqodliligi, o'z kasbini sevishi, bolalarni jonidek aziz ko'rishidir. Maktabda ta'lim-tarbiya ishining yuqori saviyada olib borilishi faqat o'qituvchiga, uning kasbiy tayyorgarligiga bog'liqdir.

O'qituvchi shaxsiga qo'yiladigan muhim talablardan biri shuki, u o'zi o'qitayotgan fanlarni chuqur bilishi, uning metodikasini yaxshi o'zlashtirib olgan

bo'lishi zarur. Fanni va uning nazariyasini chuqur bilishi, uni qiziqarli qilib o'quvchilarga yetkaza olishi bolalarni shu fanga bo'lgan qiziqishlarini oshiradi, o'qituvchi obro'sini ko'taradi. O'quvchilar o'qituvchi bilimni va bu bilimni bolalarga yetkaza olish imkoniyatlarini qadrlabgina qolmay, balki uning shu fanga bo'lgan qiziqishini, fidoyiligini ham taqdirlashadi.

O'z xizmati xususiyatiga ko'ra o'qituvchi tashkilotchilik fazilatiga ham ega bo'lmog'i lozim. Buning uchun o'qituvchi tashabbuskorlik va tashkilotchilik qobiliyatiga ega bo'lib, har doim tetik, g'ayratli, o'z kuchi va imkoniyatiga ishongan bo'lmog'i zarur. Tashabbuskor va g'ayratli o'qituvchi bolalarni o'z orqasidan ergashtira oladi.

Bola maktabda o'qir ekan, nafaqat ta'lim-tarbiya oladi, balki shaxs sifatida shakllanadi ham. Bu davrda vaqtining asosiy qismini maktabdosh, sinfdosh do'stlari va ustozlari davrasida o'tkazadi. Sunday ekan bola tarbiyasida atrofidagi do'stlari va ustozlarining ta'siri ahamiyatlidir. Umumiy o'rta ta'lim maktablarida faoliyat ko'rsatib kelayotgan barcha ustoz va murabbiylarimiz doimo buni yodda saqlamoqlari va o'zlari yetarlicha savodxon bo'lishlari shart. Endigina 6-7 yoshga to'lgan bolalarimiz ilk maktab ostonasiga qadam qo'ygan kundan boshlab savodxonlik darajasida faqatgina ustozining so'zini tan oladi. Ularning fikrini hattoki, ota-onalar ham o'zgartirishi mushkul. Shu sababdan barcha o'qituvchilar: ilmiy, nutqiy, ijodiy, mantiqiy, kasbiy savodxonliklarga ega bo'lishlari shart va muhimdir.

O'zbek xalqi o'qituvchining shaxsiy va ijtimoiy sifatlariga azal-azaldan katta e'tibor qaratib kelishgan va har bir zamonning shart-sharoiti, talablaridan kelib chiqqan holda bu talablar o'zgarib, takomillashib, murakkablashib borgan. Ulug' mutaffakir Abi Ali ibn Sino o'qituvchining shaxsiyati qanday bo'lishi kerakligi haqida quyidagi fikrlarni bildirgan:

bolalar bilan muomalada bosiq, jiddiy, mehribon bo'lishi;
ta'limda turli usullardan foydalana olishi;
bilimlarni talabalarning yoshi, aqliy darajasiga mos ravishda berishi;
har bir so'zining bolalar hissiyotini uyg'otish darajasida bo'lishiga erishishi;
talabaning xotirasi, bilimlarni egallash qobiliyati, shaxsiy xususiyatlarini bilishi;
fanga qiziqтира olishi;
berilayotgan bilimlarni talabalar qanday o'zlashtib olayotganiga e'tibor berishi lozim.

Alisher Navoiy o'z davrining ayrim maktabdorlari ega bo'lgan sifatlar, xususan, qattiqqo'llik, ta'magirlik va johilliklarni qoralar ekan, o'qituvchining ma'naviy qiyofasiga nisbatan jiddiy talablarni qo'yadi. Xususan, "mudarris kerakki, g'arazi mansab bo'lmasa va bilmas ilmni aytishga urinmasa, manmanlik uchun dars berishga havas ko'rgazmasa va olg'irlik uchun gap, so'z va qavqo yurgizmasa, nodonlikdan sallasi katta va pechi uzun bo'lmasa, gerdayish uchun madrasa ayvoni unga o'rin bo'lmasa...".

Navoiy ayni o'rinda o'qituvchi mehnatining mashaqqatli ekanligini ta'kidlab o'tadi: "Uning ishi odam qo'lidan kelmas, odam emas, balki dev ham qila bilmas. Bir kuchli kishi bir yosh bolani saqlashga ojizlik qilardi, u esa bir to'da bolaga ilm va adab o'rgatadi, ko'rkim bunga nima yetsin. Shunisi ham borki, u to'dada fahm-farosati ozlar

bo‘ladi, unday kishiga yuzlarcha mashaqqat kelsa qanday bo‘ladi. Har qanday bo‘lsa ham, yosh bolalarga uning haqqi ko‘pdir. Agar shogird podshohlikka erishsa ham unga (muallimga) qulluq qilsa arziydi.

Haq yo‘lida kim senga bir harf o‘qitmish ranj ila,
Aylamak bo‘lmas ado oning haqin yuz ganj ila.

Xulosa qilib aytganda, biz o‘qituvchilar oldida ma’naviy merosimizdan xabardor, aqlli, bilimdon, jismonan va ma’nan sog‘lom bo‘lgan barkamol avlodni tarbiyalashdek yuksak va ma’suliyatli vazifa turar ekan, o‘z oldiga barkamol avlodni tarbiyalashni maqsad qilib olgan har bir ustoz va murabbiyning o‘zi avvalo yuqorida ta’kidlangan pedagogik odob va pedagogik mahorat talablariga javob berishlari, jismonan va ma’nan sog‘lom bo‘lishlari kerak. Bolalarga boshlang‘ich sinflardan oq manmanlik va kamtarlik, johillik va bosiqlik, sabr-toqatlik va sabrsizlik, yaxshilik va yomonlik kabi sifatlarni hayotiy misollar bilan tushuntirish orqali bolalar ongiga barkamol shaxsning vazifalarini ham singdirib borishlari lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. R.A. Mavlonova va boshqalar “Pedagogik texnologiya” Fan 2008-yil
2. Asqarov, I. B Bo‘lajak kasb ta’limi o‘qituvchilarini tadqiqot faoliyati uchun tayyorlashning asosiy bosqichlari. Sharqiy Evropa ilmiy jurnali, 2017 yil
- 3.«Pedagogik konfliktologiya» fani o‘quv qo‘llanma toshkent davlat pedagogika universiteti toshkent – 2010 yil.